

До нас журавлик прилітав

До нас журавлик прилітав,
Він гарні віршики читав
Про синє небо і весну,
Про Чорне море і Десну,
Про Україну — рідний край...
Ти ще раз, друже, прилітай!

І. Січовик

Абетка. Звуки та букви.

Звуки й голоси

— Дрімаючи, ведмедика, можна уявити все, що хочеш. І все, що ти уявиш, буде як живе. І тоді...

— Що?

— І тоді чути звуки й голоси...

— І кого ти чув?

— Зяблика.

— А вчора?

— Жабу. Ти лише уяви: вона сидить і співає.

— Уявив, але не чую. Сидить, очі витріщила й мовчить.

— Поговори з нею. Скажи: «Ми з **їжачком** із далекого лісу прийшли на твій концерт».

— Сказав. Мовчить. Послухай, їжачку, навіщо нам ця **жаба**? Ходімо назбираємо грибочків і насмажимо! А для тебе я **яблучко** припас.

— **Грибочки!** Яблучка! Якби ти тільки знав, як це — звуки й голоси! (За С. Козловим).

- Розглянь малюнок. Про яку пташку в тексті не йдеться? Відтвори звуки, які можна почути від неї. Що тобі відомо про зозулю?
- **Ідеї для маленьких акторів.** Розіграйте розмову ведмедика та їжачка.
- Чиї голоси чув їжачок? Створіть «концерт» для ведмедика, щоб він почув звуки природи.

Голосні та приголосні

- **Абетка, азбука, алфавіт** — це букви, розташовані в усталеному порядку.
- В українській абетці 33 букви.

1. Доповни речення.

Голосних звуків є _____ : [а], [ ], [ ], [ ], [ ], [ ].

Їх позначають _____ букв: а, __, __, __, __, __, __, __, __.

2. Розглянь малюнки.

- Запиши слова-назви в абетковому порядку. Підкресли букви, які позначають приголосні м'які звуки.

3. Прочитай виділені в тексті слова (с. 4). Випиши ті, які відповідають на питання **що?** Вимов у вписаних словах голосні звуки, підкресли букви, які їх позначають.

Казочка про писанку

Трапилася ця пригода напередодні Великодня. Катруся сиділа на лавочці біля хати й розписувала писанку.

Поклала її на лавку, а вона покотилася й прикотилася до будки, де жив песик Сірий. Дивиться Сірий, а перед його будкою лежить щось маленьке, кругле й кольорове.

— Нащо мені тут це дивне яйце? Відкочу його до кота Мацика.

«Що ж з ним робити? Може, погратися? Ні, віддам яєчко курочкам», — подумав Мацик.

— Ось, тримайте, кури. Це ви десь загубили.

— Це твоє, Рябенька, — сказав упевнено півник, — ти також така, наче розмальована.

А вранці всі почули великодні дзвони.

— Великдень! Великдень! — загуло на подвір'ї.

Усі здогадалися, що то була писанка. І песик Сірий, і кіт Мацик, і курочки з півнем.

— Дякую, мої любі! — сказала Катруся. — Я освячу писанку й поділю між вами. Ви її врятували (За матеріалами: petryk.com.ua).

- Прочитай текст, виділений блакитною рисою.
- Розкажи, що ще поклала дівчинка у великодній кошик.
- До якого свята розписують писанки? Ти вмієш розписувати писанки? Розкажи, як святкують Великдень у твоїй родині.
- До кого потрапила писанка?

М'які та тверді

1. Прочитай.

Не я б'ю — верба б'є,
За тиждень — Великдень.
Будь дужий, як вода,
А багатий, як земля!

Такі слова говорили за тиждень до Великодня — у Вербну неділю.

● Випиши з підкреслених слів.

букви, які позначають тверді приголосні звуки

букви, які позначають м'які приголосні звуки

2. Розглянь малюнки. Склади речення за зразком першого. Запиши.

1.

2.

3.

4.

Зразок: 1. Це дівчинка Катруся.

Приголосні звуки:

Катруся любить думати про те, чого не буває. Наприклад, про равликів узимку. Усі знають, що вони по снігу не лазять. І не помиляються.

Але зараз весна. Весною равлики люблять дощ. Один старенький равлик любив мандрувати під час дощу. Візьме парасольку й цілий день мандрує — лічить калюжі.

«Чому тільки равлик? — думала Катруся. — Буває, що під час дощу мандрує й старенька равличка. Тоді старенький равлик показує їй свою колекцію калюж».

— Нехай живе правдива вигадка! — підбадьорював тато Катрусю (За Г. Кирпою).

- Прочитай текст, виділений блакитною рисою.
- Що любить робити Катруся? Знайди й прочитай речення-відповідь.
- Розкажи, що в тексті, позначеному блакитною рисою, правда, а що — вигадки Катрусі.
- Як ставився тато Катрусі до того, що вона любить?
- Порівняй малюнок з прочитаним текстом. Про яку пору року йдеться?
- Знайди в тексті речення, яке читаємо з особливою інтонацією. Прочитай його.

Дзвінки й глухі

1. Порівняй вимову парних звуків.

Дзвінки	[б]	[д]	[д']	[з]	[з']	[ж]	[дж]	[дз]	[дз']	[г]	[г']	—
Глухі	[п]	[т]	[т']	[с]	[с']	[ш]	[ч]	[ц]	[ц']	[х]	[к]	[ф]

2. Розглянь малюнки квітів.

- Домовся із сусідом (сусідкою) по парті, хто з вас напише назви квітів, які починаються на приголосний глухий, а хто — на приголосний дзвінкий. Запиши.

--	--	--	--	--	--	--	--

3. Прочитай запитання. Спиши з тексту (с. 8) речення-відповіді на подані запитання.

- Що люблять равлики весною? Що показує старенький равлик равличці?

--	--	--	--	--	--	--	--

3. Ідеї для маленьких поетів. У вірші П. Короля «загубилися» слова. Відшукай їх за зразком першого та визнач місце, де вони мають бути.

Навесні в гайок _____ .

Перші квіточки _____ .

Біля квіточки _____ .

Разом з нею _____ .

порадію

помрію

піду

вчорайду

На високій горі стояла хатка. Навколо ріс густий ліс. У хатці жив дядько Йой. Його звали так тому, що він любив йойкати. Вийде вранці на ганок і каже:

— Йой, який хороший ранок!

А навколо гарно: пташки щебечуть, струмок дзюрчить, бджоли дзумчать, сонечко світить. Або знайде в лісі грибок і гукає:

— Йой, який я грибок знайшов!

Дядько Йой його листочком прикриє: рости далі.

Господарство в дядька Йоя було невелике. Під стріхою звили собі гніздо дві горлички. Під підлогою жило мале мишеня. Воно не завдавало дядькові Йою клопоту. У великій шпарині жив веселий цвіркун. Усю зиму він грав на своїй скрипочці.

Увечері всі пили чай із сушених суниць, а дядько Йой розповідав казку (За Г. Малик).

- Прочитай текст, виділений блакитною рисою.
- Де жив дядько Йой? Знайди речення-відповідь у тексті, прочитай.
- Хто жив у дядька Йоя? Розкажи про них. Що не так намалював художник?
- Розглянь малюнок. Хто не жив у дядька Йоя?
- Прочитай: добрий, злий, чуйний, турботливий, скупий, уважний. Якими словами можна охарактеризувати дядька Йоя?
- Прочитай речення, у якому висловлюються особливі почуття.

Буквосполучення йо

1. Обведи правильну відповідь.

так
Звук [й] приголосний,
м'який.
ні

так
Він має парний твердий
звук.
ні

2. Прочитай слова. Зверни увагу, де в словах є буквосполучення **йо**.

Йо-сип, йо-гурт, га-йок, ма-йор.

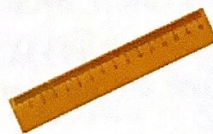
3. «Збери» слова. Запиши три слова, поділивши їх на склади для переносу.

бо   вий
                          /   \
                          йо
                          \   /
зна   мий

павіль   \
                              \   /
буль   йон

4. Спиши з тексту, виділеного блакитною рисою (с. 10), підкреслені слова. Поділи їх на склади для переносу.

5. Розглянь малюнки. Запиши слова-назви намальованих предметів, у яких є **й**. Поділи вписані слова на склади.

Буква Ґ. Спостерігай за вимовою звука [ґ].

«Чому ці гудзики постійно кудись зникають?» — подумав Єгор і побіг за відірваним гудзиком від штанів.

Раптом він зупинився й побачив: усюди росли яскраві й дивні квіти. Пелюстки та серцевинки були, як гудзики. Дерева — з круглих гудзиків: на гілках зеленіло листя-гудзики, великі плоди-гудзики. Літали птахи з гудзиків. Навіть яскраві метелики були, як гудзики.

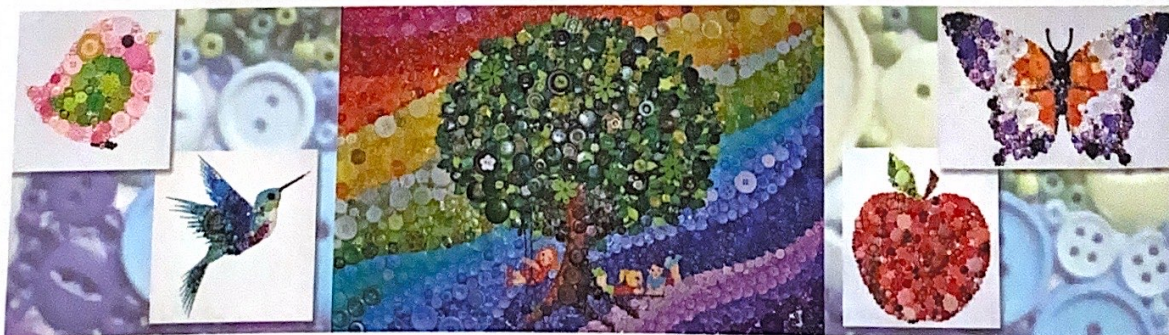
— Виявляється, існує ціла країна з гудзиків! Зірву я для мами гудзикову квіточку. Принесу й скажу: «Вибач мене, матусю, прийми цю казкову красу».

Єгор нахилився, щоб зірвати гудзикову квітку, як раптом почув:

— Ти чому природу псуєш? — спитав дивний хлопчик.

— А де я? Скажіть, будь ласка... — розгубився Єгор.

— От, дивак! Невже тобі невідомо? Гудзики, що губляться, потрапляють у Країну Гудзи-Мудзи. Тут вони залишаються назавжди. Я тобі покажу цю країну (За Л. Ра).

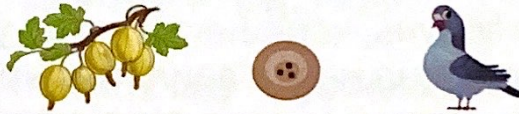

- Прочитай текст, виділений блакитною рисою.
- Куди потрапив Єгор? Що побачив хлопчик у Країні гудзиків?
- Хто зробив зауваження Єгору? Яким ти уявляєш жителя Країни гудзиків?
- **Ідеї для маленьких художників.** Уяви ромашку, яка росте в Країні гудзиків. Опиши її (пелюстки, листочки, стебло).

Порівняй вимову звуків [г] і [ґ]

1. Розглянь малюнки. Порівняй вимову звуків [г] і [ґ].

● Запиши слова-назви намальованих предметів.

2. Розглянь малюнки. Розкажи, з якої країни ці предмети. Чому?

● Про який із намальованих предметів не згадується в тексті (с. 12)? Склади речення про цей предмет, використовуючи слова, які «розгубилися».

Жабка, гудзиків, із, була, зелених. Лапки, в, ниток, жабки, були, з.

3. Прочитай пари слів. Порівняй вимову звуків [г] і [ґ].

ґречний — гречка   ґрати — гратись
ґанок — Ганна   ґазда — гаразд

Ґречний — шанобливий, увічливий, чемний.

● Усно склади речення із словом *гречний*.

Ярослав спостерігав з вікна свого будинку, як іде дощ. Він освіжив листя яблунь, черешень і груш у саду. А коли виглянуло сонечко, то на небі з'явилася барвиста веселка. Вона, наче кольоровий місток, з'єднувала небо, землю й криницю на подвір'ї!

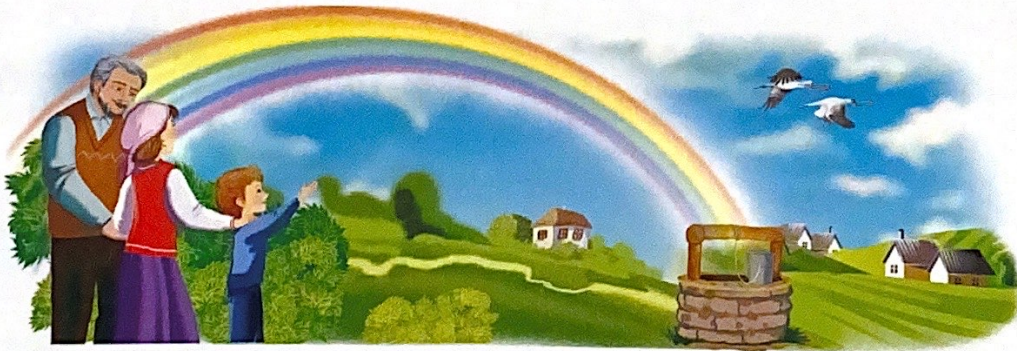
Уся сім'я спостерігала за кольорами веселки: червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий.

Криниця стала великим казковим глечиком, з якого виростав небесний букет квітів.

— Веселка п'є воду з нашої криниці, — сказала мама.

— Бо вода в нас дуже смачна, — додав дідусь. — Веселка буває після дощу. Світить сонце — і дощова хмара посилає свою доню-веселку. Вона тішить людей красою!

Ярослав пішов малювати веселку, щоб не забути цю красу (За М. Людкевич).

- Прочитай текст, виділений блакитною рисою.
- Розглянь малюнок. Яких кольорів у веселки немає? Назви їх.

- Коли з'являється веселка? Знайди відповідь у тексті, що виділений блакитною рисою.
- Чому Ярослав пішов малювати веселку? Що ще можна було б зробити, щоб не забути красиву веселку? Вислов власну думку.

Буква **я**

на початку слова та складу позначає два звуки: [й], [а].

після м'якого приголосного позначає звук [а].

1. З тексту, виділеного блакитною рисою (с. 14), випиши слова.

буква **я** позначає два звуки: [й], [а]

буква **я** позначає один голосний звук [а]

2. Розглянь малюнки.

Запиши слова-назви намальованих предметів.

звук [а] позначає буква **а**

звук [а] позначає буква **я**

3. Випиши з тексту, який позначений блакитною рисою (с. 14), речення, у якому пояснюється, коли буває веселка.

Добра мишка і горошина

Котилася порожнім полем горошина й плакала:
— Усіх зібрали до комори, а мене забули, залишили замерзати.

Котилася, котилася й упала в ямку. Раптом побачила: за столом сидить сіра мишка й снідає.

— Де я? — спитала горошина.

— До мене в гості непрохано закотилася, — відповіла мишка.

— Захисти мене, полівочко, — попросила горошина. — Укрий мене тепленько, а навесні перед теплим дощиком посади в землю.

Добра мишка так і зробила. Горошина солодко заснула.

Мишка хотіла взимку з'їсти горошину, але як тільки бачила, як та солодко спить, накривала її ковдрочкою.

Весняний теплий промінчик розбудив горошину. У неділю випав теплий весняний дощ.

Мишка лапками зробила ямку й посадила горошину.

— Дякую тобі, полівочко, — сказала горошина. — Я тобі віддячу (За І. Савкою).

- Розглянь малюнок. Розкажи, що було далі.

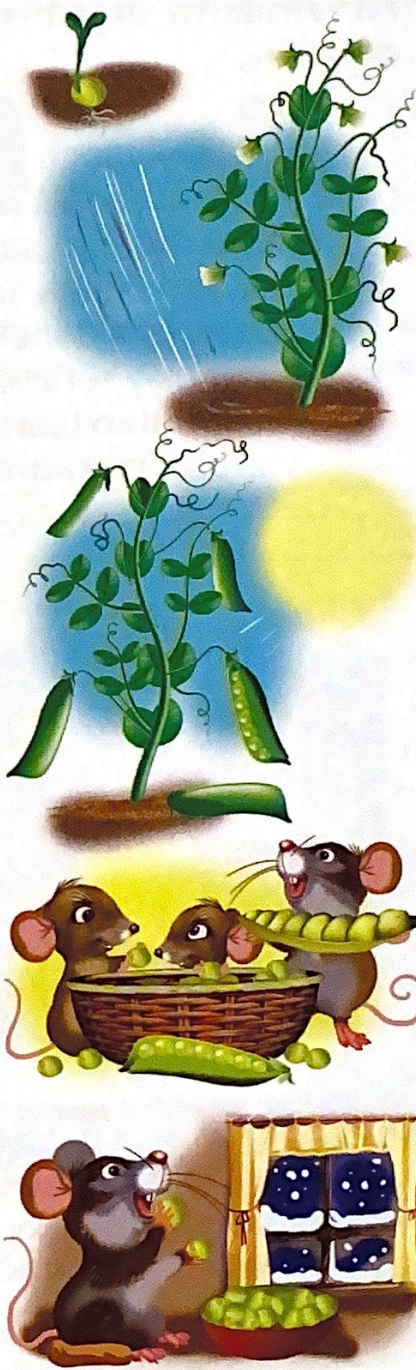
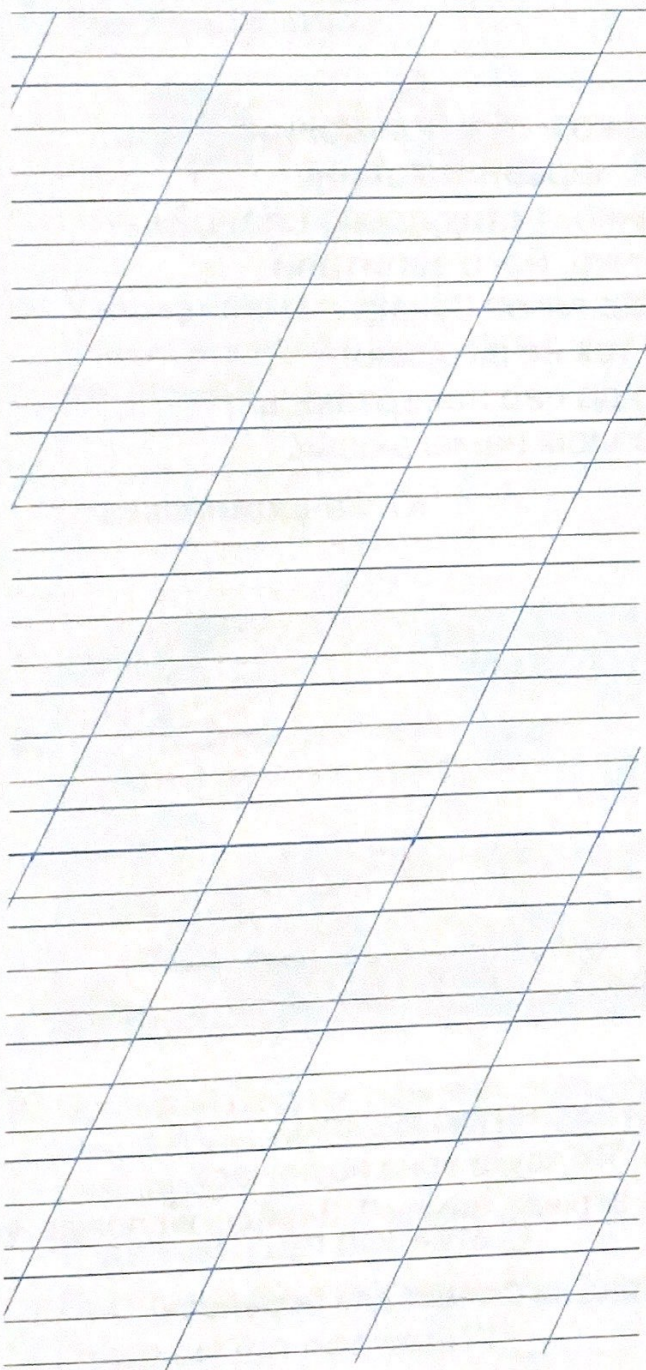

- Якою була мишка? Вислов власну думку. Як горошина віддячила мишці за добро?
- Поділи текст на частини в такому порядку: що було спочатку, що сталося потім, як розгорталася подія далі, чим завершилася історія.

МОВЛЕННЯ

- Пригадай казку про горошину й добру мишку.
- **Ідеї для маленьких письменників.** Придумай продовження казки. У цьому тобі допоможуть малюнки. Склади речення до кожного малюнка. Запиши.

М. Д. ЗАХАРІЙЧУК

Українська мова

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

1